TANULMÁNY

Alkalmazkodási kényszerben a magyar agrárgazdaság

Udovecz Gábor

Kulcsszavak: alkalmazkodási kényszer, jövőkép, fejlődési pályák, innováció és együttműködés.

Összefoglaló megállapítások, következtetések, javaslatok

Az agrárgazdaság újabb alkalmazkodási feladat előtt áll. A világpiacon – Európában és itthon is – egyszerre erősödik a kereslet a mezőgazdasági termékek iránt az élelmiszerek és a bioenergia piacán. E folyamat egybeesik az éghajlatváltozással összefüggő nagyobb termelési kockázatokkal, valamint a Közös Agrárpolitika soros felülvizsgálatával, illetve az összevont gazdaságtámogatási rendszer (SPS) hazai bevezetésével. A szakértői elemzések, a gazdaságmatematikai modellek különböző eredményei azt valószínűsítik, hogy a jelenleg uralkodó fejlődési trendek, alkalmazkodási és együttműködési készségek mentén a magyar agrárgazdaság 2013-ig inkább lemaradást, mintsem felzárkózást hozó pályára sodródik. Ezen a pályán alig nő a termelés, stagnálnak a reáljövedelmek, az állattenyésztés térvesztése nem áll meg.

Ez a jövőkép azonban nem fátum! Van kedvezőbb fejlődési pálya is, amelyen a termelés mennyisége 25%-kal, a reáljövedelem akár 50%-kal is gyarapodhat, miközben a fenntarthatóság követelményei sem sérülnek. A felzárkózás esélye reális. Ehhez a termékpályák minden szakaszában fejlesztések, gyakorlatorientált kutatások, oktatás és szaktanácsadás szükséges – ami rendkívül tőke-, innováció- és együttműködés-igényes!

Bevezetés

Az élelemtermelés, a földhasználati rendszerek előtt világszerte egyre globálisabb dilemmák állnak. Lényegük az, hogy a korlátozottan rendelkezésre álló természeti erőforrásokkal miképpen lehet egymásnak ellentmondó társadalmi igényeknek megfelelni.

Miképpen oldható meg egyszerre az emberiség biztonságos élelmezése és az élő környezet megóvása? Miképpen garantálható egy időben a hatalmas metropoliszokba tömörülő fogyasztók (iparszerű!) ellátása és a minőségi, különleges igények kielégítése? Miképpen egyeztethetők össze a racionális és az érzelmi szempontok, a globális versenyben való helytállás, illetve a hagyományokhoz való ragaszkodás? Nem könnyű kérdések ezek számos fejlett piacgazdasággal rendelkező régió vagy ország számára sem. Hát még olyan ország, mint Magyarország – vagy a velünk együtt az EU-hoz újonnan csatlakozó más országok – számára, amelyek nemcsak a „szív" és az „ész" harcát vívják, hanem a központi irányításról a piaci koordinációra való áttérés történelmi árát még napjainkban is fizetik.

Ez az írás arról szól, hogy ebben a helyzetben hogyan látom a magyar agrárgaz-

daság fejlődési esélyeit 2013-ig, az Európai Unió jelenleg érvényes pénzügyi tervének határévéig. Az EU-hoz való csatlakozás első tapasztalatai, a „nagy piac" játékszabályaihoz való alkalmazkodás eddigi eredményei meglehetősen vegyesek: vannak pozitív változások (növekvő támogatások, emelkedő jövedelmek), de sok a váratlan kudarc is.

Az alkalmazkodás főbb tapasztalatai

Az Európai Unióhoz olyan hazai mezőgazdaság, feldolgozóipar és élelmiszer-kereskedelem csatlakozott, amelynek a piaci és politikai rendszerváltást megelőző évtizedekben nem voltak értékesítési gondjai! Termékei belföldön és a KGST országokban könnyen vevőre találtak, de a kivitel fele versenyképes volt a nyugat-európai piacokon is. Ebben a lényegében keresleti helyzetben jól megfértek egymás mellett a kis- és a nagygazdaságok, a tradicionális és az „iparszerű" termékek, a helyi és a nemzetközi szerveződések. Az EU-csatlakozás első évében, 2004-ben a mezőgazdasági terület felét mintegy 40 ezer vállalkozás (köztük 321 nagyterületű rt. és mintegy 1,5 ezer, egyenként 500-600 hektáros szövetkezet), a másik felét viszont több mint 700 ezer törpegazdaság (háztartás) művelte. Ez utóbbiak közül csak 100-110 ezer volt árutermelő, a többiek saját fogyasztásra, illetve eseti piacolásra termeltek. Az állattenyésztés és a kertészeti kultúrák jelentős hányada szervezett piaci koordináció nélküli kisparaszti háztartásokban folyt. Az élelmiszer-kereskedelem és az élelmiszeripar privatizálása és kivételesen gyors koncentrálódása, a megjelenő multinacionális vállalatok „nagyrégiókban" gondolkodó (főleg beszerzési) üzletpolitikája megoldhatatlan alkalmazkodási feladatot jelentett. A 2004-2006 közötti időszakban több mint 200 ezer állattartó jutott csődbe. A magyar agrárgazdaság nemcsak keleti exportpiacait veszítette el, hanem – kiszorulván az élelmiszerláncokból – belföldön is érzékeny veszteségeket szenvedett. Magyarország nettó importőrré vált sertéshúsból, tejtermékekből, gyümölcsfélékből! Erre senki sem számított. A kivitel ugyan dinamikusan emelkedett, a behozatal azonban ezt messze túlszárnyalta, s a külkereskedelmi egyenleg szokásos pozitív 1,5-1,6 Mrd eurós értéke 1 Mrd euró alá esett.

A túlzott és váratlan piaci szelekció és piacvesztés bekövetkezését – a csatlakozással összefüggő tranzakciós költségek csökkenése mellett – versenytársaink jobb felkészülése, s a hazai beszállítók szervezetlensége, gyenge alkalmazkodóképessége idézte elő. Persze, elsősorban és egyebek mellett. Szerepet játszott például maga a Közös Agrárpolitika (KAP), annak támogatási szerkezete, s főleg a korábbi nemzeti támogatási rendszertől való különbözősége. A pozitív és a negatív hatások erősen differenciálták a termelő ágazatokat, értelemszerűen a gazdálkodókat is. Az eltérő szervezettség, az eltérő ösztönzöttség, s az alapvető hatékonysági mutatók túlzott szóródása is oda vezetett, hogy a növénytermelés és az állattenyésztés – több szempontból is kívánatos – korábbi összhangja megbomlott, a magyar állattenyésztés „csúszdára" került. A kertészeti ágazatok piaci teljesítményével sem lehetünk elégedettek!

A mérleg pozitív oldalán is akadnak jelentős tételek: a nagyobb élelmiszer-biztonság, a tudatosabb környezetgazdálkodás, az uniós források növekedése, a szántóföldi növénytermelők jövedelemgyarapodása, vagy például a szigetszerű fejlesztések, a javuló szervezettség.

Úgy látom azonban, hogy az alkalmazkodásnak ez a tempója még nem elégséges ahhoz, hogy a magyar agrárgazdaság nemzetközi térvesztését 2013-ig megállítsa; erőforrásaival, adottságaival több jövedelmet állítson elő. Természetesen fenn-

tartható módon! Az idő sürget, mert az eddigiek mellé újabb kihívások sorakoznak.

Mi változik?

Semmi kétségünk nem lehet a tekintetben, hogy az európai egységes piacon még inkább kiteljesednek az eddigi folyamatok. A globalizált termelés- és piacszervezés még inkább koncentrálja a keresletet. Az európai régiókat behálózó elosztó rendszerek koncentrálják az élelmiszerfeldolgozást. Az árutermelő mezőgazdaság kénytelen lesz erre a folyamatra szintén méretnöveléssel és/vagy fegyelmezett szervezéssel, különböző integrációs formációkkal reagálni. A WTO-tárgyalások előbb-utóbb konkrét eredményekkel zárulnak, s következményük egyértelműen a nemzetközi verseny éleződése lesz. Minden bizonnyal az EU-nak is csökkenteni szükséges az importvámokat és az ún. belső támogatottság színvonalát.

A KAP újabb reformja 2013-ig még valószínűleg nem valósul meg, de az ún. Health Check már szintén a piaci kötöttségek (tejkvóta, területpihentetés, gabonaintervenció stb.) oldását, vagyis a liberalizáció erősítését hozza magával. Magyarország 2009-ben áttér az összevont gazdaságtámogatási rendszer, az ún. SPS hibrid változatára, amely a támogatási jogosítványok piacképessé tételével próbára teszi a földtulajdonosok és a földbérlők együttműködési készségét, európaiságát.

Igazán mélyreható változásokat azonban nem a már ismert trendek hoznak, hanem azok az új fejlemények, amelyek nyilvánvalóan váratlan eseményeket is kiválthatnak. Mindenekelőtt a globális keresleti-kínálati viszonyok tartós fordulására és az éghajlatváltozásra való felkészülés szükségleteire gondolok. A 2007. esztendő tartós változások kezdetének vélhető. Bekövetkezik az, amire a kutatók már évekkel ezelőtt figyelmeztettek. A világ egyes sűrűn lakott térségeiben (pl. Kína, India) a gazdasági növekedés olyan gyors marad, amivel az élelemtermelés – terület és víz híján – nem lesz képes lépést tartani. Ezen országokban egyre nő azon tehetős polgárok száma, akik magasabb színvonalon akarnak élni, táplálkozni. A világnak több gabonára, több takarmányra, több húsra lesz szüksége. A többletek zöme csak importból lesz kielégíthető. Ráadásul a meghatározó fejlett országok, integrációk az élelemellátás biztonságát és az energiaellátás biztonságát egyszerre tekintik stratégiai célnak. A mezőgazdasági nyersanyagok iránti kereslet tehát egyszerre élénkül meg, s marad tartós az élelem- és az energiapiacon. A fosszilis energiaforrások megújuló energiával való részbeni (5-10%-os!) kiváltása is jelentős területeket, nagy mennyiségű gabonát, olajos magvakat és cukrot von el az élelempiacról. A nagy kutató műhelyek (FAPRI, USDA, EU Bizottság, OECD) a következő tíz évre 20-50%-os élelmiszerár-növekedést jeleznek előre. A kétkedők ellenére már elfogadott, hogy a klímaváltozás nemcsak hosszú távon érezteti majd negatív hatásait, hanem rövid távon is szeszélyesebbé teszi időjárásunkat. Ezáltal csökken a termelés biztonsága, gyakoribbá válnak a kiszámíthatatlan elemi károk. Egyértelmű, hogy a Kárpát-medencében melegebb, szárazabb nyarakra szükséges felkészülni. A *Meteorológiai Szolgálat* adatai szerint 1901-2004 között az éves középhőmérséklet Magyarországon 0,76 fokkal emelkedett, miközben a csapadék 11%-kal csökkent, főleg tavasszal. A kilátások aggasztóak, amivel számolni kell. Szerencsére lehet is, mert a Kárpát-medencén hatalmas víztömeg áramlik át!

Lemaradás vagy felzárkózás 2013-ig?

Az előttünk álló hét év (2007-2013) – jórészt már determinált – lehetséges „jövőképét” sokoldalú információk szintézi-

seként kísérlem meg felvázolni. A „jövőbelátásnak" azok a gazdaságmatematikai modellek adnak eszmei keretet, amelyeket az évek során az *Agrárgazdasági Kutató Intézetben* folyamatosan fejlesztettünk:

– HUSIM, amely országos egyensúlyi szimulációs modell *(Mészáros – Spitálszky – Udovecz, 1999); (Potori – Udovecz, 2004);*

– FARM-T, amely üzemsoros adatbázisra épülő termékpálya-modell *(Potori et al.; 2007);*

– MICROSIM, amely a tesztüzemek eredménykimutatására épülő előrejelző modell *(Törzsök et al.; 2006).*

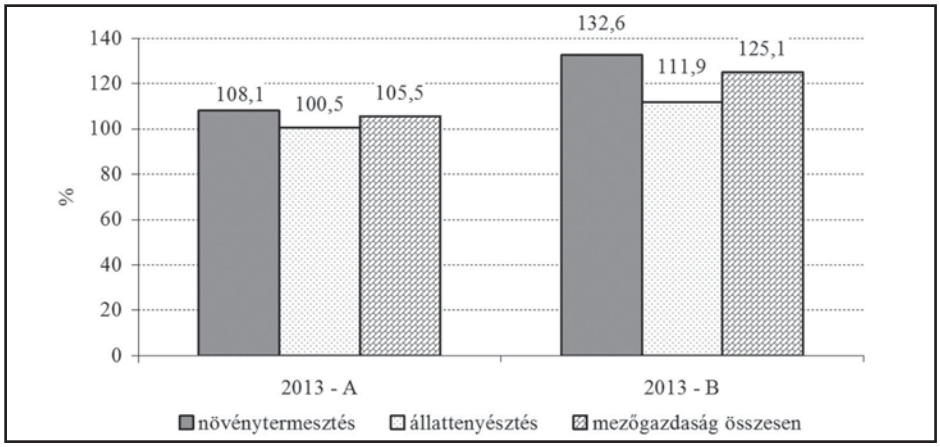
Ezeket a számított eredményeket hazai és nemzetközi statisztikai adatok, illetve a jövőre vonatkozó becsült értékek határozzák meg. A ható tényezők között egyebek mellett a bel- és külpiaci versenyképességünket tükröző mutatók (árak, szállítási távolságok, logisztikai lehetőségek), a biológiai korlátok, a reagáló képességet behatároló ár- és jövedelemrugalmassági együtthatók, a támogatási rendszer elemei szerepelnek. Természetesen figyelembe vettük Magyarország makrogazdasági állapotát, valamint azokat a jövőbeni változásokat, amelyeket Magyarország aktualizált konvergencia-programja tartalmaz (fogyasztói és termelői árindexek, reálbérek, árfolyamok, GDP-változás stb.). Az adatok és a hipotézisek alapján két reális fejlődési pálya körvonalazható (1. ábra).

Alapesetben („A") – a jelenlegi trendek meghosszabbításaként – a magyar agrárgazdaság fokozatosan lemarad az agrárfejlődés élbolyát képező régióktól. Ezt a ki nem zárható jövőképet alacsony színvonalú innovációs készség és együttműködési hajlandóság, az eltérő agrárpolitikai célok megvalósulását kölcsönösen kioltó törekvések, vagyis lassú alkalmazkodás jellemez. Ha ezen az úton haladunk tovább, akkor a mezőgazdasági termelés volumene 2013-ig 5-6%-kal bővül, a reáljövedelmek pedig – a támogatások növekedése ellenére is – a jelenlegi szinten maradnak. Az állattenyésztés kibocsátása a jelenlegi méltatlanul alacsony szinten reked meg. A vidék eltartó képessége továbbra is gyors ütemben erodálódik.

Nyilvánvalóan ez a jövő elkerülendő, s el is kerülhető. A külső tényezők kedvezőbb

1. ábra

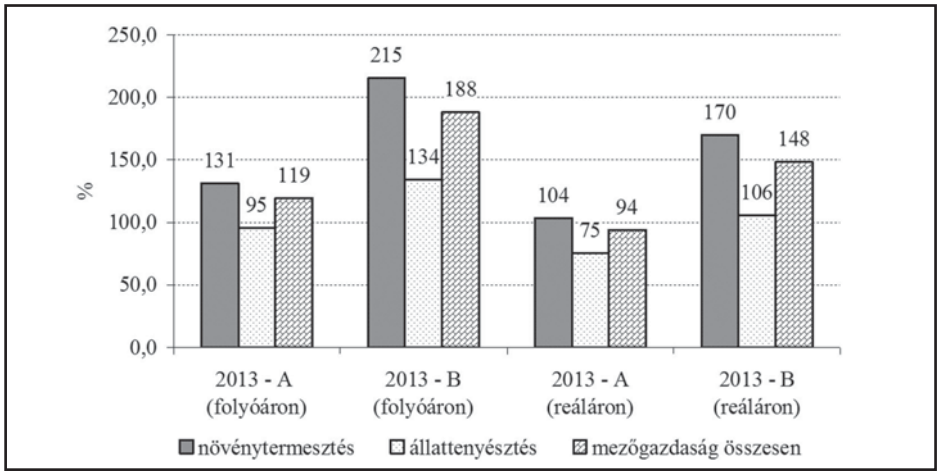
A mezőgazdasági termelés volumenének várható alakulása
(2006 versus 2013, 2006 = 100%)

Forrás: AKI Agrárpolitikai Kutatások Osztályának modellszámítási eredményei

2. ábra

A mezőgazdasági termelés jövedelmének várható alakulása
(2006 versus 2013, 2006 = 100%)

Forrás: AKI Agrárpolitikai Kutatások Osztályának modellszámítási eredményei

konstellációja, a magyar gazdaság gyorsabb fejlődése és leginkább az agrárgazdaság szereplőinek innovatívabb, együttműködőbb magatartása esetén megalapozható egy másik *(„B") jövőkép*, amely szintén nem tökéletes, de gyorsabb fejlődési esélyt, több jövedelmet kínál.

E kedvezőbb fejlődési pályán a termelés – alkalmazkodva a piaci igényekhez – gyorsabban és egészségesebb ágazati arányok mellett képes bővülni. A mennyiségi növekedés 2013-ban (a 2006. évihez képest) 25% is lehet, amelyből 32% a növénytermesztésből, 12% pedig az állattenyésztésből származik. A folyó áron számított jövedelmek – a mennyiségek, az árak és a támogatások növekedésének köszönhetően – értelemszerűen emelkednek, majdnem megduplázódnak. A folyó jövedelmek reálértéke közel 50%-kal, a növénytermelésben pedig 70%-kal nő. Esély marad a két főágazat, a növénytermelés és az állattenyésztés jelenleginél harmonikusabb (és fenntartható!) fejlődésére (2. ábra).

A várható piaci erőtérben felgyorsuló alkalmazkodás mérhető különbségeket jelent az átlagos hozamokban és a versenyképességet javító más hatékonysági mutatókban is. A különböző hatások megjelennek az egyes ágazatok kibocsátásában, illetve az előállított termékek felhasználási szerkezetének változásában is. A kedvezőbb „B" fejlődési pályán 2013-ban (átlagos időjárás esetén!) a mezőgazdaság

– legalább 4 millió tonnával több gabonát;
– 1 millió tonnával több olajos magvat;
– 1,2-1,5 millióval több vágósertést;
– 20-30%-kal több kertészeti terméket.

lesz képes előállítani, mint alapesetben.

Az élelmiszergazdaság kivitele áttöri az 5 milliárd eurós határt, s a külkereskedelmi forgalom pozitív egyenlege ismét 2 Mrd euró körüli szintre emelkedhet (3. ábra).

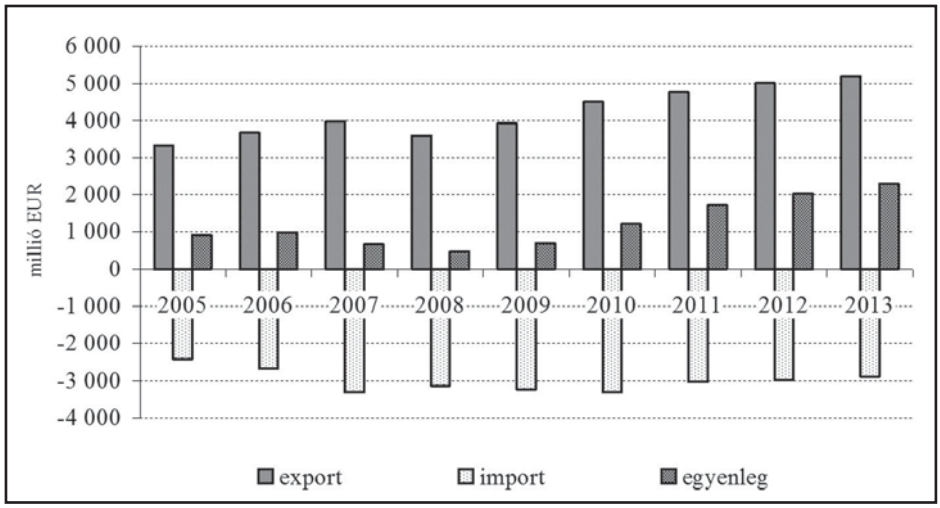
Ehhez persze az is szükséges, hogy a többletgabona-termelés jelentős részéből (3,0-3,5 millió tonnából) valóban bioetanol készüljön, s közel 1 millió tonna bioüzemanyag az agrárexportban jelenjen meg.

Ez a jövőkép – bár vonzóbb az alaptrendnél – néhány nem szívesen fogadott realitást, néhány kényes egyensúlyi problémát

3. ábra

Agrár- és élelmiszergazdasági külkereskedelmünk alakulása* (2005-2013)

„B" modellváltozat

Forrás: a Food Adatbázis alapján az AKI Agrárpiaci Kutatások Osztályán készült számítások (2000-2007), valamint az AKI Agrárpolitikai Kutatások Osztályának modellszámítási eredményei (2008-2013)

* Bioüzemanyagokkal együtt

is felvet. Az erős keresleti pozíció hatására a mezőgazdasági terület teljes egésze – az erdősítésre szánt területeket leszámítva – mezőgazdasági művelés alatt marad. Sőt, a terület jelentős részén a termelés az eddigieknél intenzívebb és jobban szakosodott lesz. Szakszerűbb, precíziós termelési eljárásokkal kényes egyensúlyt kell (de lehet is) teremteni a versenyképességi és a környezetgazdálkodási szempontok között. A termelési szerkezetben alig enyhül a „nagyágazatok" súlya. Az iparszerű termelés és a nagyon színes, helyi piacokra való termék-előállítás arányai alig mozdulnak el: a bionövénytermelés, a „kiscikkek" vetésterületi aránya a jelenlegi 4%-ról legfeljebb 5%-ra emelkedik, míg az állattenyésztés esetében a termékelőállításból való arány 8-10%-ot tehet ki. Elvileg veszélybe kerülhet az élelem- és bioenergia-termelés egyensúlya is. Tény, hogy a 10%-os bioüzemanyag-bekeverési arány kötelező betartása esetén Magyarország olajosmagvakból, illetve biodízelből nem lesz önellátó. Ugyanakkor bioetanolból akkor is exportőri pozícióba kerülünk, ha a magyar állattenyésztés új fejlődési pályára áll. Az összehangolási feladat így sem lebecsülendő, hiszen az EU határok nélküli, egységes piacon a vállalati, gazdálkodói döntések nehezen befolyásolhatók. Nagy ellentmondása a következő időszaknak az állattenyésztés sorsa. Vizsgálataink egyértelműen arra utalnak, hogy a piaci konjunktúra s a magyar gazdaságok versenyképességi jellemzői inkább a növénytermelésnek kedveznek, s az állattenyésztőket – a szigorú uniós előírásokon túlmenően is – több rizikófaktor fenyegeti (1. táblázat).

Az állattenyésztés és a kertészeti ágazatok viszonylag korlátozott növekedési esélyei miatt nem bizonyítható, hogy a ma látható jövőben az agrárgazdaság a mostaninál több embernek adhat megélhetési lehetőséget. Főleg nem a jelenleg alkalmazott, nem a munkahelyek megtartására vagy bővítésére összpontosító európai

1. táblázat

A 2010-ig csődbe jutó hazai üzemek becsült százalékos aránya

Megnevezés	*„A" modellváltozat*			*„B" modellváltozat*		
	egyéni	társas	összesen	egyéni	társas	összesen
Szántóföldi növénytermelők	0,48	5,72	0,88	0,44	5,41	0,81
Tömegtakarmány-fogyasztó állatokat tartók	2,20	10,43	2,91	2,20	1,34	2,13
Abraktakarmány-fogyasztó állatokat tartók	3,58	32,79	8,57	2,88	20,02	5,81
Ültetvény	0,72	9,61	1,39	0,71	8,00	1,25
Kertészet	0,93	0,00	0,90	0,93	0,00	0,90
Vegyes	0,10	4,52	0,21	0,08	3,79	0,17
Összesen	**0,65**	**9,55**	**1,20**	**0,60**	**6,87**	**0,99**

Forrás: AKI Vállalkozáselemzési Osztályának modellszámítási eredményei

vidékfejlesztési intézkedések mellett! A jövő agrárgazdasága – a mezőgazdasághoz kapcsolódó területeken – talán képes lesz munkahelyeket is teremteni. A mezőgazdaság azonban kevesebbeknek nagyobb kenyeret fog adni!

A „B" fejlődési pálya – minden feszültségével együtt – megvalósítható, reális. Fogyasztói és gazdálkodói érdek, hogy erre a pályára álljunk rá. Még nincs a kezünkben ez se. Sok a teendő: *ez a pálya innováció-, együttműködés- és tőkeigényes!*

Legfőbb feladataink

Siker nem érhető el az alapvető agrárpolitikai célokban való egyetértés, a kormányzati és a gazdálkodói törekvések azonos irányba állítása, a termékpályákon a stratégiai együttműködés minimuma nélkül!

Szinte elkoptatott szavak, de mögéjük számtalan konkrét intézkedés helyezhető:

– A mezőgazdasági termelés szinte valamennyi ágazatában, de a feldolgozóiparban és az agrárlogisztikában is jelentős *fejlesztések szükségesek*. A gépek, a technológiák (etetési-itatási, hűtési-fűtési, trágyakezelési rendszerek stb.) megújítása mellett a biológiai alapok szintén korszerűsítésre szorulnak. E hatalmas feladathoz nem elegendők az *Új Magyarország Vidékfejlesztési Program* (ÚMVP) forrásai. A hazai és külföldi tőke számára indokolt befektetőbarát feltételeket, körülményeket teremteni, beleértve a földpiac felszabadítását is.

– Nem csupán jelszó a *humántőke gyarapítása*, vagyis a közép- és felsőfokú oktatási rendszer újragondolása; a kutatás és a szaktanácsadási rendszer gyakorlatorientált fejlesztése. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a technológiai fejlesztés, az öntözés, a vízgazdálkodás, a genetika megújítása és a GMO-ügy mind-mind olyan feladat, amely innovatív magatar-

tást követel meg. Egyre sürgetőbb teendő az elöregedő szakemberek, vállalat- és gazdaságvezetők utánpótlásának megoldása!

– Mivel a versenyképesség csak termékpályán átívelően teremthető meg, ezért *a vertikális kapcsolatok, a szervezettség* (e téren egyértelműen hátrányban vagyunk versenytársainkhoz képest) *erősítése* elkerülhetetlen. A termékpályákon való stratégiai együttműködés, az integráció, a közös beszerzés és értékesítés elősegítése, a tudatos marketing szintén elemi feltétele a piacbővítésnek, de még a jelenlegi piacok megőrzésének is.

– A méltányos versenyfeltételekhez fizikai és adózási értelemben is indokolt meghatározni *a háztartás és a gazdaság fogalmát*, a piac szereplőinek és a támogatások kedvezményezetteinek körét.

Nemcsak itthon, Brüsszelben is vannak teendőink. Erőnkhöz képest munkálkodni érdemes azon, hogy a magyar agrárgazdaság időt és forrásokat nyerjen a felzárkózáshoz. Azokat az álláspontokat szükséges erősítenünk, amelyek a WTO-tárgyalásokon a teljes liberalizálást elvetik, s a zabolátlan, sokszor nem azonos feltételű versenyt legalább a számunkra „érzékeny termékek" esetében tompítják. Azokhoz a nézetekhez indokolt csatlakoznunk, amelyek szerint az új kihívásoknak megújult Közös Agrárpolitika felel meg. Olyan, amelyik díjazza a mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos közjavak előállítását; mérsékli a versenytorzító „történelmi" különbségeket; szolidaritást vállal az éghajlatváltozással összefüggő természeti csapások elviselésében; s nemzeti mozgásteret ad a felzárkózáshoz szükséges szerkezet átalakításhoz és a vidéki munkahelyek megőrzéséhez és bővítéséhez. A „tudásalapú" társadalom építése közben sem szabad megfeledkezni arról, hogy a szerény képzettségű milliós tábor is munkából származó jövedelemre tart igényt.

2013-ig nincs sok idő. Utána pedig feltehetően újabb alkalmazkodási kényszerek lépnek életbe! A KAP soros reformjával összefüggő előjelek legalábbis erre engednek következtetni.

Forrásmunkák jegyzéke

(1) Csáki Cs. (2007): Mezőgazdaságunk dilemmái napjainkban. a Falu, 2007, nyár, Budapest – (2) Cser L. – Artner A. – Cselényi J. – Fleischer T. – Illés B. – Jószai A. – Rechnitzer J. – Valter L. (2007): A Duna mint gazdasági tényező és erőforrás. http://www.mta.hu/fileadmin/2007/11MeH-MTA%20IV_261-301.pdf – (3) Häberli, C. (2007): 'Point de Vue – How to Conclude the Doha Development Agenda', EuroChoices 6(2): 36-41. pp. – (4) European Commission (2007a): Adapting to climate change in Europe – options for EU action {COM(2007)354 final}. Brussels: EC. – (5) European Commission (2007b): Preparing for the „Health Check" of the CAP reform {COM(2007)722}. Brussels: EC. – (6) European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development (2007): Prospects for Agricultural Markets and Income in the European Union 2007-2014. Brussels: EC, DG AGRI. – (7) Isermeyer, F. (2007): Zukunft fer Milchquotenregelung – wie sind die verschiednen Politikoptionen zu beurteilen? Arbeitsberichte der Agrarökonomie 01/2007, Institut für Betribswirtschaft, FAL. – (8) Láng I. – Csete L. – Jolánkai M. (szerk.) (2007): A globális klímaváltozás: hazai hatások és válaszok. Szaktudás Kiadóház, Budapest – (9) Mészáros S. – Spitálszky M. – Udovecz G. (1999): Az EU-csatlakozás várható agrárgazdasági hatásai – Modellszámítások I. Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, Budapest – (10) Mészáros S. – Spitálszky M. – Udovecz G. (2000): Az EU-csatlakozás várható agrárgazdasági hatásai – Modellszámítások II. Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, Budapest – (11) Nyárs L. – Papp G. – Vőneki É. (2004): A főbb állattenyésztési ágazatok kilátásai az Európai Unióban. Agrárgazdasági tanulmányok 2004. 4. sz., Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest – (12) Popp J. (szerk.) – Potori N. (szerk.) – Udovecz G. – Varga E. (2007): Nemzetközi agrárpiaci kilátások 2007. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium – Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest – (13) Popp J. – Potori N. – Udovecz G. (szerk.) (2007): Alkalmazkodási kényszerben a magyar mezőgazdaság. Agrárgazdasági tanulmányok 2007. 7. sz. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest – (14) Potori

N. – Spitálszky M. – Himics M. – Fogarasi J. (2007): Az összevont gazdaságtámogatási rendszer magyarországi bevezetésének hatásvizsgálata: módszertani összefoglaló. Agrárgazdasági információk 2007. 10. sz. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest – (15) Potori N. – Udovecz G. (szerk.) (2004): Az EU-csatlakozás várható hatásai a magyar mezőgazdaságban 2006-ig. Agrárgazdasági tanulmányok 2004. 7. sz. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest – (16) Rasmussen, J. (2006): Costs in international pig production 2004. Report no. 29, 2006. Danish Pig Production, DMA. – (17) Törzsök Á. – Keszthelyi Sz. – Kiss A. (2006): Csőd és siker előrejelzése a mezőgazdaságban. Gazdálkodás, 4. sz. 42-51. pp. – (18) Udovecz G. (2007): Az Európai Agrárpolitika eszményei és realitásai. Gazdálkodás, 20. kk. 2-10. pp. (19) Udovecz, G. – Popp, J. – Potori, N. (2006): Assessment of the short- and midterm impacts of implementing the Single Payment Scheme in Hungary. Proceedings of the 93rd seminar of the EAAE on Impacts of decoupling and cross compliance on agriculture in the enlarged EU. Prague: Czech University of Agriculture. – (20) United States Department of Agriculture (2007): USDA Agricultural Projections to 2016. Washington: USDA, Interagency Agricultural Projections Committee.

A **gazdálkodás**
2007. évi hat rendes, valamint a magyar és angol nyelvű különkiadásaiban megjelent publikációk rovatonkénti számának áttekintése:

Tanulmányok	120
Vitaírások	17
Szemléző írások	12
Krónika	11
Egyéb közlések	79

Emlékeztetőül: a **gazdálkodás** honlapján valamennyi 1957-től megjelent írás megtalálható és a 2007. évi 6. számban közöltek szerint visszakereshető!

A **gazdálkodás**
2007. évi rendes és különkiadásai szerzőinek munkahely szerinti megoszlása:

Egyetemek, főiskolák	63,1%
ebből:	
SZIE	18,0 %
NYME	12,2 %
BCE	7,9 %
KRF	7,4 %
DE ATC	6,9 %
Intézetek, szervezetek, vállalkozások	30,6 %
ebből:	
AKI	5,3 %
Külföldi intézmények:	6,3 %